॥ उदकशान्ति-मन्त्राः॥

कृणुष्व पाजः प्रसितिं न पृथ्वीं याहि राजेवामंवा इइभेन। तृष्वीमनु प्रसितिं द्रूणानोऽस्तांसि विध्यं रक्षस्स्तिपिष्ठैः। तवं भ्रमासं आशुया पंतन्त्यनुं स्पृश धृषता शोशुंचानः। तपू इंध्यग्ने जुह्वां पत्ङ्गानसंन्दितो वि सृंज विष्वंगुल्काः। प्रति स्पशो वि सृंज तूर्णितमो भवां पायुर्विशो अस्या अदंब्यः। यो नो दूरे अघश इसो यो अन्त्यग्ने मार्किष्टे व्यथिरा दंधर्षीत्॥१॥

उदंग्ने तिष्ठ प्रत्याऽऽतंनुष्व न्यंमित्रारं ओषतात्तिग्महेते। यो नो अरांतिर समिधान चुक्रे नीचा तं धंक्ष्यत्सं न शुष्कम्ं। ऊर्ध्वा भंव प्रतिं विध्याध्यस्मदाविष्कृणुष्व दैव्यान्यग्ने। अवं स्थिरा तनुहि यातुजूनां जामिमजांमिं प्र मृंणीहि शत्रून्ं। स ते जानाति सुमृतिं यंविष्ठ य ईवंते ब्रह्मणे गातुमैरंत्॥२॥

विश्वांन्यस्मे सुदिनांनि रायो द्युम्नान्यर्यो वि दुरों अभि द्यौत्। सेदंग्ने अस्तु सुभगः सुदानुर्यस्त्वा नित्येन ह्विषा य उक्थेः। पिप्रींषित् स्व आयुंषि दुरोणे विश्वेदंस्मे सुदिना साऽसंदिष्टिः। अर्चामि ते सुमृतिं घोष्य्वांख्सं ते वावातां जरतामियङ्गीः॥३॥

स्वश्वांस्त्वा सुरथां मर्जयेमास्मे क्षत्राणि धारयेरनु चून्। इह त्वा भूर्या चेरेदुप् त्मन्दोषांवस्तर्दीदिवाश्समनु चून्। कीर्डन्तस्त्वा सुमनंसः सपेमाभि चुम्ना तंस्थिवाश्सो जनानाम्। यस्त्वा स्वश्वः सुहिर्ण्यो अंग्न उपयाति वसुंमता रथेन। तस्यं त्राता भंवसि तस्य सखा यस्तं आतिथ्यमांनुषग्जुजोषत्। मृहो रुंजामि बन्धुता वचोभिस्तन्मां पितुर्गोतंमादन्वियाय॥४॥

त्वं नों अस्य वर्चसिश्चिकिछ्वि होतेर्यविष्ठ सुऋतो दमूंनाः। अस्वप्रजस्त्रणयः सुशेवा अतंन्द्रासोऽवृका अश्रंमिष्ठाः। ते पायवंः सिप्रयंश्चो निषद्याऽग्ने तर्व नः पान्त्वमूर। ये पायवों मामतेयं ते अग्ने पश्यंन्तो अन्धं दुरितादरंक्षन्। रुरक्ष तान्थ्सुकृतों विश्ववेदा दिपसंन्त इदिपवो ना हं देभुः॥५॥

त्वयां वय संधन्यंस्त्वोतास्तव प्रणीत्यश्याम् वाजान्। उभा

शश्सां सूदय सत्यतातेऽनुष्टुया कृणुह्यह्रयाण। अया ते अग्ने स्मिधां विधेम् प्रति स्तोमर्श श्रस्यमानं गृभाय। दहाऽशसों रक्षसंः पाह्यस्मान्द्रुहो निदोऽमित्रमहो अवद्यात्। रक्षोहणं वाजिन्माऽऽजिंघर्मि मित्रं प्रथिष्टमुपं यामि शर्म। शिशांनो अग्निः कर्तुभिः समिद्धः स नो दिवा स रिषः पातु नक्तम्॥६॥

वि ज्योतिषा बृह्ता भाँत्यग्निराविर्विश्वांनि कृणुते महि्त्वा। प्रादेवीर्मायाः संहते दुरेवाः शिशीते शृङ्गे रक्षंसे विनिक्षें। उत स्वानासो दिविषंन्त्वग्नेस्तिग्मायुंधा रक्षंसे हन्तवा उं। मदे चिदस्य प्ररुंजन्ति भामा न वंरन्ते परिबाधो अदेवीः॥७॥[१.२.१४] इन्द्रं वो विश्वतस्परि हर्वामहे जनेंभ्यः। अस्माकंमस्तु केवंलः।

इन्द्रं नरों नेमधिता हवन्ते यत्पार्या युनर्जते धियस्ताः। शूरो नृषांता शवंसश्चकान आ गोमंति व्रजे भंजा त्वं नंः। इन्द्रियाणि शतकतो या ते जनेषु पश्चसुं। इन्द्र तानि त आ वृंणे। अनुं ते दायि मह इंन्द्रियायं स्त्रा ते विश्वमनुं वृत्रहत्यें। अनुं क्षत्रमनु सहों यज्त्रेन्द्रं देवेभिरनुं ते नृषह्यें॥८॥

आ यस्मिन्थ्सप्त वांस्वास्तिष्ठंन्ति स्वारुहों यथा। ऋषिंर्ह दीर्घृश्रृत्तंम् इन्द्रंस्य घुर्मो अतिंथिः। आमासुं पुक्रमैरंय आ सूर्यर्थ रोहयो दिवि। घुर्मं न सामन्तपता सुवृक्तिभिर्जुष्टं गिर्वणसे गिरंः। इन्द्रमिद्गाथिनों बृहदिन्द्रंमुर्केभिर्किणः। इन्द्रं वाणीरनूषत। गार्यन्ति त्वा गायुत्रिणोऽर्चन्त्युर्कमुर्किणः॥९॥

ब्रह्माणंस्त्वा शतऋत्वुद्धर्शिमंव येमिरे। अर्ह्ममुचे प्र भेरेमा मनीषामोषिष्ठदावन्ने सुमृतिं गृंणानाः। इदिमिन्द्र प्रति हृव्यं गृंभाय सत्याः सन्तु यजमानस्य कामाः। विवेष यन्मां धिषणां जजान् स्तवै पुरा पार्यादिन्द्रमहः। अर्हसो यत्रं पीपरद्यथां नो नावेव यान्तंमुभये हवन्ते। प्र सम्राजं प्रथममध्वराणांमरहोमुचं वृष्भं यज्ञियानाम्॥१०॥
अपां न्यांतम्श्रिना दर्यन्तमस्मिनंर दन्दियं धन्तमोर्जः। वि न

अपां नपातमिश्वना हयन्तम्सिन्नंर इन्द्रियं धंत्तमोजः। वि नं इन्द्र मृधों जिह नीचा यंच्छ पृतन्यतः। अधस्पदं तमीं कृधि यो अस्मार अंभिदासंति। इन्द्रं क्षत्रम्भि वाममोजोऽजायथा वृषभ चर्षणीनाम्। अपांऽनुदो जनंमिमत्र्यन्तंमुरुं देवेभ्यों अकृणोरु लोकम्। मृगो न भीमः कुंचरो गिरिष्ठाः पंरावत् आ जंगामा परस्याः॥११॥

सृक र सरशायं पविमिन्द्र तिग्मं वि शत्रून् ताढि वि मृधों नुदस्व।

वि शत्रून् वि मृधों नुद् वि वृत्रस्य हनूं रुज। वि मृन्युमिन्द्र भामितोऽमित्रंस्याभिदासंतः। त्रातार्मिन्द्रंमवितार्मिन्द्र्य् हवेहवे सुहव्य् श्र्मिन्द्रम्। हुवे नु श्रात्रं पुंरुहृतमिन्द्र्यं स्वस्ति नो मघवां धात्विन्द्रंः। मा ते अस्याय संहसावन् परिष्टावधायं भूम हरिवः परादे॥१२॥ त्रायंस्व नोऽवृकेभिवंरूथेस्तवं प्रियासंः सूरिषुं स्याम। अनंवस्ते रथमश्वाय तक्षन् त्वष्टा वज्रं पुरुह्त द्युमन्तम्॥ ब्रह्माण् इन्द्रं महयंन्तो

रथमश्वाय तक्ष्मन् त्वष्टा वज्रं पुरुहूत द्युमन्तम्। ब्रह्माण् इन्द्रं महयंन्तो अर्कैरवर्धयन्नहेये हन्तवा उं। वृष्णे यत्ते वृषंणो अर्कमर्चानिन्द्र ग्रावाणो अदितिः सजोषाः। अनुश्वासो ये प्वयोऽर्था इन्द्रेषिता अभ्यवर्तन्त दस्यून्॥१७॥[१.६.१२]
यतं इन्द्रं भयांमहे ततों नो अभयं कृषि। मर्घवञ्छुग्धि तव तन्नं

ऊतये विद्विषो विमृधों जिह। स्वस्तिदा विशस्पतिवृत्रहा विमृधों वृशी। वृषेन्द्रंः पुर एतुं नः स्वस्तिदा अंभयङ्करः। महा॰ इन्द्रो वर्ज्ञबाहुः षोडुशी शर्म यच्छतु। स्वस्ति नो मुघवां करोतु हन्तुं पाप्मानं यो उस्मान् द्वेष्टिं। सुजोषां इन्द्र सर्गणो मुरुद्भिः सोमं पिब वृत्रहञ्छूर विद्वान्। जिहि शत्रूरपमधीनुद्स्वाथाभयं कृणु हि विश्वती नः॥१८॥

ये देवाः पुंरः सदोऽग्नि नैत्रा रक्षोहणस्ते नेः पान्तु ते नोऽवन्तु तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहा

ये देवा दक्षिणसदों यमनैत्रा रक्षोहणस्ते नेः पान्तु ते नोंऽवन्तु तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहा ये देवाः पश्चात् सदेः सिवृत् नैत्रा रक्षोहणस्ते नेः पान्तु ते नोंऽवन्तु तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहा

ये देवा उत्तर्सदो वर्रुणनेत्रा रक्षोहणस्ते नः पान्तु ते नोऽवन्तु तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहा

ये देवा उपरिषदों बृहस्पतिनेत्रा रक्षोहणस्ते नः पान्तु ते नोंऽवन्तु तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहाऽग्रये रक्षोघ्ने स्वाहां

यमार्य रक्षोघ्ने स्वाहां सिवते रक्षोघ्ने स्वाहा वरुणाय रक्षोघ्ने स्वाहा बृहस्पतेये दुवस्पते रक्षोघ्ने स्वाहां॥१९॥

अग्निरायुंष्मान्थ्स वनस्पतिंभिरायुंष्मान्तेन त्वाऽऽयुषाऽऽयुंष्मन्तं करोमि सोम् आयुंष्मान्थ्स ओषंधीभिरायुंष्मान्तेन त्वाऽऽयुषा-ऽऽयुंष्मन्तं करोमि यज्ञ आयुंष्मान्थ्स दक्षिणाभिरायुंष्मान्तेन

ऽऽयुंष्मन्तं करोमि यज्ञ आयुंष्मान्थ्स दक्षिणाभिरायुंष्मान्तेन् त्वाऽऽयुषाऽऽयुंष्मन्तं करोमि ब्रह्मायुंष्मृत्तद् ब्राँह्मणैरायुंष्मृत्तेन् त्वाऽऽयुषाऽऽयुंष्मन्तं करोमि देवा आयुंष्मन्तस्तेंऽमृतेनायुंष्मन्तस्तेन् त्वाऽऽयुषाऽऽयुंष्मन्तं करोमि॥२०॥

या वांमिन्द्रा वरुणा यतव्यां तन्स्तयेमम हंसो मुश्चतम्। या वामिन्द्रा वरुणा सहस्यां तनूस्तयेमम हंसो मुश्चतम्। या वामिन्द्रा वरुणा रक्षस्यां तनूस्तयेममः हंसो मुश्रतम्। या वामिन्द्रा वरुणा तेजस्यां तन्स्तयेममः हंसो मुश्रतम्॥२१॥ यो वांमिन्द्रा वरुणावग्नौ स्नामस्तं वांमेतेनावं यजे यो वांमिन्द्रा वरुणा द्विपाथ्सुं पशुषु स्नामुस्तं वांमेतेनावं यजे यो वामिन्द्रा वरुणा चतुंष्पाथ्सु स्नामस्तं वामेतेनावं यजे यो वांमिन्द्रा वरुणा गोष्ठे स्नामस्तं वांमेतेनावं यजे यो वामिन्द्रा वरुणा गृहेषु स्नाम्स्तं वामेतेनावं यजे यो वांमिन्द्रा वरुणापस् स्नामस्तं वांमेतेनावं यजे यो वांमिन्द्रा वरुणौषंधीषु स्नामस्तं वांमेतेनावं यजे यो वामिन्द्रा वरुणा वनस्पतिषु स्नामस्तं वामेतेनावं यजे॥२२॥ अग्ने यशस्विन् यशसे मर्मर्पयेन्द्रावतीमपंचितीमिहावह। अयं मूर्घा पंरमेष्ठी सुवर्चाः समानानांमुत्तमश्लोको अस्तु॥ भुद्रं पश्यंन्तु उपसेदुरग्रे तपों दीक्षामृषंयः सुवर्विदंः। ततः क्षत्रं बलमोजंश्च जातं तदस्मै देवा अभि सन्नमन्तु॥ धाता विधाता पंरमोतसन्धृक् प्रजापंतिः परमेष्ठी विराजां। स्तोमाश्छन्दा रसि निविदोम आहरेतस्मै राष्ट्रमभिसन्नंमाम॥ अभ्यावंर्तध्वमुपमेतंसाक मय॰ शास्ताऽधिपतिर्वो अस्तु। अस्य विज्ञानमनुस १ रेभध्वमिमं पश्चादनुं जीवाथु सर्वे॥२३॥

॥ राष्ट्रभृतम्॥

ऋताषाडुतधामाग्निर्गन्थर्वस्तस्यौषंधयोऽपस्तरस् ऊर्जो नाम् स इदं ब्रह्मंक्षत्रं पातु ता इदं ब्रह्मंक्षत्रं पान्तु तस्मै स्वाहा ताभ्यः स्वाहां

स॰िहुतो विश्वसामा सूर्यो गन्धर्वस्तस्य मरीचयोऽफ्सरसं आयुवो नाम

स इदं ब्रह्मंक्ष्त्रं पांतु ता इदं ब्रह्मंक्ष्त्रं पांन्तु तस्मै स्वाहा ताभ्यः स्वाहां

सुषुम्णः सूर्यरश्मिश्चन्द्रमां गन्धवस्तस्य नक्षंत्राण्यऽपस्रसों बेकुरंयो नाम

स इदं ब्रह्मंक्षुत्रं पांतु ता इदं ब्रह्मंक्षुत्रं पांन्तु तस्मै स्वाहा ताभ्यः स्वाहां

भुज्युः सुंपूर्णो यज्ञो गंन्ध्वंस्तस्य दक्षिणा अफ्सरसंस्तवा नाम् स इदं ब्रह्मंक्ष्त्रं पातु ता इदं ब्रह्मंक्ष्त्रं पान्तु तस्मै स्वाहा ताभ्यः स्वाहाँ

प्रजापंतिर्विश्वकंर्मा मनो गन्धर्वस्तस्यंख्सामान्यंपस्रसो वह्नंयो नाम

स इदं ब्रह्मंक्ष्त्रं पांतु ता इदं ब्रह्मंक्ष्त्रं पांन्तु तस्मै स्वाहा ताभ्यः

स्वाहेषिरो विश्वव्यंचा वातों गन्धर्वस्तस्यापौंऽफ्सरसों मुदा नाम्

स इदं ब्रह्मंक्षत्रं पांतु ता इदं ब्रह्मंक्षत्रं पांन्तु तस्मै स्वाहा ताभ्यः स्वाहाँ।

भुवंनस्य पते यस्यं त उपिरं गृहा इह चं। स नों रास्वाज्यांनि र रायस्पोष रं सुवीर्य रं संवथ्सरीणा इं स्वस्तिम्। (स्वाहां)।

प्रमेष्ठ्यधिपतिर्मृत्युर्गन्धर्वस्तस्य विश्वंमफ्सूरसो भुवो नाम् स इदं ब्रह्मंक्षत्रं पातु ता इदं ब्रह्मंक्षत्रं पान्तु तस्मै स्वाहा ताभ्यः स्वाहां

सुक्षितिः सुभूतिर्भद्रकृथ्सुवंर्वान्यर्जन्यों गन्धवंस्तस्यं विद्युतों उपस्रसो रुचो नाम् स इदं ब्रह्मक्षत्रं पांतु ता इदं ब्रह्मक्षत्रं पान्तु तस्मै स्वाहा ताभ्यः

स इदं ब्रह्मंक्ष्त्रं पांतु ता इदं ब्रह्मंक्ष्त्रं पांन्तु तस्मे स्वाह्य ताभ्यः स्वाहां

दूरे हेतिरमृड्यो मृत्युर्गन्धर्वस्तस्यं प्रजा अंफ्सरसों भीरुवो नाम् स इदं ब्रह्मंक्षत्रं पातु ता इदं ब्रह्मंक्षत्रं पान्तु तस्मै स्वाहा ताभ्यः स्वाहा

गन्ध्वस्तस्याधयौंऽफ्स्रसः

चार्रः कृपणकाृशी कामो

शोचर्यन्तीर्नाम् स इदं ब्रह्मेक्षत्रं पातु ता इदं ब्रह्मेक्षत्रं पान्तु तस्मै स्वाहा ताभ्यः स्वाहा स नों भुवनस्य पते यस्यं त उपिरं गृहा इह चं। उरु ब्रह्मंणेऽस्मै क्षुत्राय मिह शर्म यच्छ (स्वाहाँ)॥ नमों अस्तु सूर्पेभ्यो ये के चं पृथिवीमन्ं। ये अन्तरिक्षे ये दिवि केर्यः स्पेर्यः नां स्रोहर स्वित्रे से ता सर्यस्य स्वित्रे

नमों अस्तु सूर्पेभ्यो ये के चं पृथिवीमन्। ये अन्तरिक्षे ये दिवि तेभ्यः सूर्पेभ्यो नमः॥ येऽदो रोचने दिवो ये वा सूर्यस्य रिश्मिष्। येषांमुफ्सु सर्दः कृतं तेभ्यः सूर्पेभ्यो नमः॥ या इषंबो यातुधानांनां ये वा वनस्पती रूरन्। ये वांऽवटेषु शेरते तेभ्यः सूर्पेभ्यो नमः॥

॥ पञ्चचोडाः ॥

अयं पुरो हरिकेशः सूर्यरिशम्स्तस्यं रथगृथ्सश्च रथौजाश्च सेनानिग्रामृण्यौ पुञ्जिकस्थला चं कृतस्थला चांप्स्यरसौ यातुधानां हेती रक्षा रेस् प्रहेतिस्तेभ्यो नम्स्ते नो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि।

अयं देक्षिणा विश्वकंमां तस्यं रथस्वनश्च रथें चित्रश्च सेनानिग्रामण्यौं मेनका च सहजन्या चाँफ्सरसौं दृङ्खवंः पृशवों हेतिः पौरुंषेयोवधः प्रहेतिस्तेभ्यो नम्स्ते नों मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्टि तं वो जम्भें दधामि।

अयं पृश्चाद्विश्वव्यंचास्तस्य रथंप्रोतृश्चासंमरथश्च सेनानिग्रामृण्यौं प्रम्लोचंन्ती चानुम्लोचंन्ती चाफ्सरसौं सूर्पा हेतिर्व्याघ्राः प्रहेतिस्तेभ्यो नम्स्ते नो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्टि तं वो जम्भे

दधामि।

अयम्त्राथ्संयद्वंसुस्तस्यं सेन्जिचं सुषेणंश्च सेनानिग्राम्ण्यौं विश्वाचीं च घृताचीं चाफ्स्रसावापों हेतिर्वातः प्रहेतिस्तेभ्यो नम्स्ते नों मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि।

अयमुपर्यविग्वंसुस्तस्य ताक्ष्य्श्चारिष्टनेमिश्च सेनानिग्रामण्यांवुर्वशीं च पूर्विचित्तिश्चाफ्सरसौ विद्युद्धेतिरंवस्फूर्ज्न्य्रहेतिस्तेभ्यो नम्स्ते नो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि।

॥ अप्रतिरथम्॥

(तैत्तिरीयसंहितायां काण्डः - ४/प्रश्नः - ६/अनुवाकः - ४)

आशुः शिशांनो वृष्भो न युध्मो घंनाघनः क्षोभंणश्चर्षणीनाम्।
सङ्कर्न्दंनोऽनिमिष एंकवीरः शतर सेनां अजयत् साकिमन्द्रंः।
सङ्कर्न्दंनेनानिमिषेणं जिष्णुनां युत्कारेणं दुश्चवनेनं धृष्णुनां।
तदिन्द्रंण जयत् तथ्संहध्वं युधो नर् इषुंहस्तेन वृष्णां। स
इषुंहस्तैः सिनेषङ्गिभिविशी सङ्स्रंष्टा स युध् इन्द्रों गणेनं।
स्रमुष्टजिथ्सोमपा बांहुश्ध्यूर्ध्वधंन्वा प्रतिहिताभिरस्तां।
बृहंस्यते परिं दीया रथेन रक्षोहाऽमित्रार्थ अपबाधंमानः।

प्रभुअन्थ्सेनाः प्रमृणो युधा जयंत्रुस्माकंमेध्यविता रथांनाम्।

गोत्रभिदं गोविदं वर्ज्ञबाहुं जयंन्तमज्मं प्रमृणन्तमोजंसा। इम १ संजाता अनुं वीरयध्वमिन्द्र सखायोऽनु स रंभध्वम्। बृलुविज्ञायः स्थविरः प्रवीरः सहंस्वान् वाजी सहंमान उग्रः। अभिवीरो अभिसंत्त्वा सहोजा जैत्रमिन्द्र रथमा तिष्ठ गोवित्। अभि गोत्राणि सहंसा गाहंमानोऽदायो वीरः शतमंन्युरिन्द्रः। दुश्चवनः पृंतनाषाडंयुध्यौंऽस्माक् सेनां अवतु प्र युथ्स्।

इन्द्रं आसां नेता बृहस्पतिर्दक्षिणा यज्ञः पुर एंतु सोमंः।

देवसेनानांमभिभञ्जतीनां जयंन्तीनां मुरुतां युन्त्वग्रें। इन्द्रंस्य वृष्णो वर्रुणस्य राज्ञं आदित्यानां मुरुता शर्ध उग्रम्। महामंनसां भुवनच्यवानां घोषां देवानां जयंतामुदंस्थात्। अस्माक्तिनद्रः समृतेषु ध्वजेष्वस्माकं या इषवस्ता जयन्तु। अस्माकं वीरा उत्तरे भवन्त्वस्मानं देवा अवता हवेषु। उद्धर्षय मघवन्नायुंधान्युत् सत्त्वनां मामुकानां महाशसि। उद्देशहन् वाजिनां

वार्जिनान्युद्रथानां जयंतामेतु घोषः। उप प्रेत जयंता नरः स्थिरा वः सन्तु बाहवः। इन्द्रो वः शर्म यच्छत्त्वनाधृष्या यथाऽसंथ। अवंसृष्टा परा पत् शर्रव्ये ब्रह्मंस शिता।

गच्छामित्रान् प्रविश् मैषां कं चनोच्छिषः। मर्माणि ते वर्मभिश्छादयामि सोमंस्त्वा राजाऽमृतेनाभिवंस्ताम्। उरोवंरीयो वरिवस्ते अस्तु जयंन्तं त्वामन् मदन्तु देवाः। यत्रं बाणाः सम्पतंन्ति कुमारा विंशिखा इंव। इन्द्रों नस्तत्रं वृत्रहा विंश्वाहा शर्म यच्छत॥

शं चं में मयंश्व में प्रियं चं मेऽनुकामश्चं में कामंश्व में सौमन्सश्चं में भूद्रं चं में श्रेयंश्व में वस्यंश्व में यशंश्व में भगंश्व में द्रविणं च में यन्ता चं में धूर्ता चं में धूर्ता यं में धूर्तिश्व में विश्वं च में महंश्व में स्विचं में ज्ञातं च में सूर्श्व में प्रसूर्श्व में सीरं च में ल्यश्चं म ऋतं चं मेऽमृतं च मेऽयुक्ष्मं च मेऽनामयच में जीवातुंश्व में दीर्घायुत्वं चं मेऽनम्त्रं च मेऽभ्यं च में सुगं चं में श्रयंनं च में सूषा चं में सुदिनंं च मे॥

॥ विहव्यम्॥

ममाँग्ने वर्चों विह्वेष्वंस्तु वयं त्वेन्धांनास्तुन्वं पुषेम। मह्यं नमन्तां प्रदिश्रश्चतंस्त्रस्त्वयाऽध्यंक्षेण पृतंना जयेम। ममं देवा विह्वे संन्तु सर्व इन्द्रांवन्तो मुरुतो विष्णुंरग्निः। ममान्तिरिक्षमुरु गोपमंस्तु मह्यं वातः पवतां कामें अस्मिन्। मियं देवा द्रविणमा यंजन्तां मय्याशीरंस्तु मियं देवहूंतिः। दैव्या होतारा वनिषन्त पूर्वेऽरिष्टाः स्याम तुनुवां सुवीराः। मह्यं यजन्तु मम् यानि ह्व्याऽऽकूंतिः सत्या मनसो मे अस्तु। एनो मा नि गां कत्मचनाहं विश्वं देवासो अधि वोचता मे। देवीः षडुर्वीरुरु णंः कृणोत् विश्वं देवास

इह वीरयध्वम्। मा हाँस्मिहि प्रजया मा तनूभिर्मा रंधाम द्विषते सोम राजन्। अग्निर्मुन्युं प्रतिनुदन् पुरस्ताददेख्यो गोपाः परिं पाहि नस्त्वम्। प्रत्यश्चों यन्तु निगुतः पुनस्तें ऽमैषां चित्तं प्रबुधा वि नेंशत्। धाता धांतृणां भुवंनस्य यस्पतिंदेव संवितारंमभिमातिषाऽहम्। इमं यज्ञमिश्वेनोभा बृहस्पतिर्देवाः पाँन्तु यजमानं न्यर्थात्। उरुव्यचां नो महिषः शर्मं य सदस्मिन् हवें पुरुहूतः पुंरुक्षु। स नंः प्रजायै हर्यश्व मृडयेन्द्र मा नो रीरिषो मा परा दाः। ये नंः सपत्ना अप ते भंवन्त्वन्द्राग्निभ्यामवं बाधामहे तान्। वसंवो रुद्रा आंदित्या उंपरिस्पृशंं मोग्रं चेत्तारमधिराजमंक्रन्। अविश्वमिन्द्रममुतो हवामहे यो गोजिद्धनजिदेश्वजिद्यः। इमं नी यज्ञं विंहवे जुंषस्वास्य कुंर्मी हरिवो मेदिनं त्वा॥

॥ मृगारम्॥

अग्नेर्मन्वे प्रथमस्य प्रचेतसो यं पाश्चेजन्यं बहवंः सिम्न-थतें। विश्वेस्यां विशि प्रविविश्वाः संमीमहे स नो मुश्चत्वः हैसः। यस्येदं प्राणं निम्विषद्यदेजेति यस्यं जातं जनमानं च केवंलम्। स्तौम्युग्निं नांथितो जोहवीमि स नो मुश्चत्वः हैसः। इन्द्रेस्य मन्ये प्रथमस्य प्रचेतसो वृत्रघः स्तोमा उप मामुपागुः। यो दाशुषंः सुकृतो हवुमुप गन्ता स नो मुश्चत्वः हैसः। यः संङ्गामं मृगारम्
नयंति संवृशी युधे यः पुष्टानिं सः सृजितं त्रयाणिं। स्तौमीन्द्रं नाथितो जोहवीम् स नों मुश्चत्वः हंसः।
मृन्वे वां मित्रावरुणा तस्यं वित्तः सत्यौजसा दः हणा यं नुदेथें।
या राजांनः स्रथं याथ उंग्रा ता नों मुश्चत्मागंसः। यो वाः रथं ऋजुरंश्मिः सत्यधंमां मिथुश्चरंन्तमुप्याति दूषयन्। स्तौमिं मित्रावरुणा नाथितो जोहवीम् तौ नों मुश्चत्मागंसः।
वायोः संवितुर्विदर्थानि मन्महे यावांत्मन्बद्धिभृतो यौ च रक्षतः।
यौ विश्वंस्य परिभ बंभवतस्तौ नों मञ्चतमागंसः। उप श्रेष्ठां न

यो विश्वंस्य पिर्भू बंभूवतुस्तो नों मुश्चतमार्गसः। उप श्रेष्ठां न आशिषों देवयोर्धर्मे अस्थिरन्। स्तौिमं वायु संवितारं नाथितो जोहवीिम् तो नों मुश्चतमार्गसः। रथीतंमो रथीनामंह ऊतये शुभं गिमंष्ठो सुयमंभिरश्वैः। ययौर्वां देवो देवेष्विनिशितमोज्स्तो नों मुश्चतमार्गसः। यदयातं वहतु स्य्यायास्त्रिच्केणं सुस्सदंिम्च्छमानो। स्तौिमं देवाविश्वनौ नाथितो जोहवीिम् तो नों मुश्चतमार्गसः।

जोंहवीमि तौ नो मुश्चत्मागंसः।
मुरुतां मन्वे अधि नो ब्रुवन्तु प्रेमां वाचं विश्वांमवन्तु विश्वं। आशून्
हुंवे सुयमानूतये ते नों मुश्चन्त्वेनंसः। तिग्ममायुंधं वीडित र सहंस्विद्वय शर्धः पृतंनासु जिष्णु। स्तौमि देवान्मुरुतों नाथितो जोंहवीमि ते नो मुश्चन्त्वेनंसः। देवानां मन्वे अधि नो ब्रुवन्तु प्रेमां वाचं विश्वांमवन्तु विश्वं। आशून् हुंवे सुयमानूतये ते नो मुश्चन्त्वेनंसः। यदिदं मांऽभिशोचंति प्रतिष्ठे अभवतां वस्नाम्।

पौरुंषयेण दैव्यंन। स्तौमि विश्वान्देवान्नांथितो जोंहवीमि ते नों मुश्चन्त्वेनसः। अनु नोऽद्यानुंमतिर्यज्ञं देवेषुं मन्यताम्। अग्निश्चं हव्यवाहंनो भवंतां

दाशुषे मयंः। अन्विदंनुमते त्वं मन्यांसे शं चं नः कृषि। ऋत्वे दक्षांय नो हि नु प्रण आयूर्षि तारिषः। वैश्वानरो नं ऊत्या प्र यांतु परावतः। अग्निरुक्थेन वाहंसा॥ पृष्टो दिवि पृष्टो अग्निः पृंथिव्यां पृष्टो विश्वा ओषंधीराविवेश। वैश्वानरसहंसा पृष्टो अग्निः स नो दिवा स रिषः पांतु नक्तम्। ये अप्रंथेताममिंतेभिरोजोंभिर्ये

स्तौमि द्यावांपृथिवी नांथितो जोंहवीमि ते नों मुश्चतमश्हंसः। उर्वी रोदसी वरिवः कृणोतं क्षेत्रंस्य पत्नी अधि नो ब्रूयातम्। स्तौमि द्यावांपृथिवी नांथितो जोंहवीमि ते नों मुश्चतमश्हंसः। यत्ते व्यं परुषत्रा यंविष्ठाऽविद्वाशस्त्रकमा कचनाऽऽगः। कधी स्वंस्माश

द्यावापृथिवा नाथिता जाहवााम् त ना मुञ्जतूमश्हसः। यत्त वय पुंरुषत्रा यविष्ठाऽविद्वाश्सश्चकृमा कच्चनाऽऽगः। कृधी स्वस्माश् अदितेरनांगा व्येनाश्सि शिश्रथो विष्वंगग्ने। यथां ह तद्वंसवो गौर्यं चित्पदि षिताममुंञ्जता यजत्राः। एवा त्वमस्मत्प्र मुंञ्चा व्यश्हः प्रातांयग्ने प्रत्रां न आयुंः॥

॥ सर्पाहुतिः ॥

समीची नामांसि प्राची दिक्तस्यांस्तेऽग्निरिधंपतिरसितो रंक्षिता यश्चािधंपतिर्यश्चं गोप्ता ताभ्यां नमस्तौ नों मृडयतां ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्टि तं वां जम्भें दधाम्योजस्विनी नामांसि दिक्षणा दिक्तस्यांस्त इन्द्रोऽधिं-पितः पृदांकू रिक्षता यश्चाधिपित्र्यश्चं गोप्ता ताभ्यां नमस्तौ नो मृडयतां ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्टि तं वां जम्भें दधामि प्राची नामांसि प्रतीची दिक्तस्यांस्ते सोमोऽधिपितः स्वजो रिक्षता यश्चाधिपित्र्यश्चं गोप्ता ताभ्यां नमुस्तौ नो मृडयतां ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्टि तं वां जम्भें

यश्चं नो द्वेष्टि तं वां जम्भें दधाम्यवस्थावा नामास्युदींची दिक्तस्यांस्ते वरुणोऽधिं-पितस्तिरश्चंराजी रिक्षता यश्चाधिंपित्रयश्चं गोप्ता ताभ्यां नमस्तौ नों मृडयतां ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्टि तं वां जम्भें दधाम्यधिंपत्नी नामांसि बृह्ती दिक्तस्यांस्ते बृह्स्पित्रिधंपितिः श्चित्रो रिक्षता यश्चाधिंपित्रयश्चं गोप्ता ताभ्यां नमस्तौ नों मृडयतां ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्टि तं वां जम्भें दधामि विश्वनी नामांसीयं दिक्तस्यांस्ते यमोऽधिपितिः कृत्माषंग्रीवो रिक्षता यश्चाधिंपित्रयश्चं गोप्ता ताभ्यां नमस्तौ नों मृडयतां ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्टि तं वां जम्भें दधामि॥

॥ गन्धर्वाहुतीः॥

हेतयो नामं स्थ तेषां वः पुरो गृहा अग्निर्व इषंवः सिलेलो बातनामं तेभ्यों वो नम्स्ते नों मृडयत् ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्टि तं वो जम्भें दधामि अज्यानि 17

निलिम्पा नामं स्थ तेषां वो दक्षिणा गृहाः पितरों व इषंवः सगरो वातनामं तेभ्यों वो नमस्ते नों मुडयत ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्टि

तं वो जम्भें दधामि
विज्ञिणो नामं स्थ तेषां वः पृश्चाद्गृहाः स्वप्नों वृ इषंवो गह्वंरो
वातनामं तेभ्यों वो नम्स्ते नों मृडयत् ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्टि
तं वो जम्भें

द्धाम्यवस्थावानो नाम स्थ तेषां व उत्तराद्गृहा आपो व इषवः समुद्रो

वांतनामं तेभ्यों वो नम्स्ते नों मृडयत् ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्टि तं वो जम्भें दधाम्यधिपतयो नामं स्थ तेषां व उपिरं गृहा वुर्षं व इषुवोऽवंस्वान्

दधाम्याधपतया नाम स्था तथा व उपार गृहा वर्ष व इषवाऽवस्वान् वातनामं तेभ्यो वो नमस्ते नो मृडयत् ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि

ऋव्या नामं स्थु पार्थिवास्तेषां व इह गृहा अन्नं व इषंवो निमिषो वातनामं तेभ्यों वो नमस्ते नों मृडयत् ते यं द्विष्मो यश्चं नो द्वेष्टि तं वो जम्भें द्यामि।

॥ अज्यानि॥

शृतायुंधाय शृतवींर्याय शृतोतंयेऽभिमातिषाहें। शृतं यो नंः शृरदो अजीतानिन्द्रों नेषदितं दुरितानि विश्वां॥

अज्यानि ये चत्वारंः पथयों देवयानां अन्तरा द्यावांपृथिवी वियन्तिं। तेषां यो अज्यानिमजीतिमा वहात्तस्मै नो देवाः परि दत्तेह सर्वे॥ ग्रीष्मो हेमन्त उत नो वसन्तः शुरद्वर्षाः सुंवितं नो अस्तु। तेषांमृतूना शतशांरदानां निवात एषामभेये स्याम॥ इदुवथ्सरायं परिवथ्सरायं संवथ्सरायं कृणुता बृहन्नमंः। तेषां वय ५ सुंमतौ यज्ञियांनां ज्योगजीता अहंताः स्याम॥

भद्रान्नः श्रेयः समंनैष्ट देवास्त्वयांऽवसेन समंशीमहि त्वा। स नों मयोभूः पितो आविंशस्व शन्तोकार्यं तनुवे स्यो नः॥ भूतं भव्यं भिवष्यद्वषुट् स्वाहा नम ऋख्साम्यजुर्वषुट् स्वाह्य नमों गायत्रीत्रिष्टुज्जगंती वषट् स्वाहा नमः पृथिव्यंन्तरिक्षं द्यौर्वषट् स्वाहा नमोऽग्निर्वायुः सूर्यो वषट् स्वाहा नर्मः प्राणो व्यानोऽपानो वषुट् स्वाहा नमोऽन्नं कृषिवृष्टिवेषुट् स्वाहा नर्मः पिता पुत्रः पौत्रो वषुट् स्वाहा नमो भूर्भुवः सुवर्वषट् स्वाहा नर्मः।

॥ अथर्विशरसम्॥

(तैत्तिरीयब्राह्मणे अष्टकम् - १/प्रश्नः - ५/अनुवाकः - ८)

इन्द्रों दधीचो अस्थिभिः। वृत्राण्यप्रंतिष्कुतः। ज्ञ्घानं नवतीर्नवं। इच्छन्नश्वंस्य यच्छिरंः। पर्वतेष्वपंश्रितम्। तद्विंदच्छर्यणावंति। अत्राह् गोरमंन्वत। नाम् त्वष्टुंरपीच्यम्। इत्था चन्द्रमंसो गृहे। इन्द्रमिद्गाथिनों बृहत्॥

इन्द्रंमुर्किभिर्किणः। इन्द्रं वाणीरनूषत। इन्द्रं इद्धर्योः सचौ। सिम्मिश्च आवंचो युजौ। इन्द्रीं वृजी हिर्ण्ययः। इन्द्रीं दीर्घाय चक्षंसे। आ सूर्यर्थं रोहयिद्दिवि। वि गोभिरिद्रिमैरयत्। इन्द्रं वाजेषु नो अव। सहस्रंप्रधनेषु च॥

उग्र उग्राभिंक्तिभिः। तिमन्द्रं वाजयामिस। महे वृत्राय हन्तेव। स वृषां वृष्मो भुंवत्। इन्द्रः स दामने कृतः। ओजिंष्टः स बले हितः। द्युम्नी श्लोकी स सौम्यः। गिरा वज्रो न सम्भृंतः। सबेलो अनंपच्युतः। वृवक्षुरुग्रो अस्तृंतः॥

॥प्रत्यङ्गिरसम्॥

(तैत्तिरीयब्राह्मणे अष्टकम् – २/प्रश्नः – ३/अनुवाकः – २)

चक्षुंषो हेते मनंसो हेते। वाचों हेते ब्रह्मंणो हेते। यो मांऽघायुरंभिदासंति। तमंग्ने मेन्या मेनिं कृणा। यो मा चक्षुंषा यो

मनंसा। यो वाचा ब्रह्मणाऽघायुरंभिदासंति। तयाँऽग्रे त्वं मेन्या। अमुमंमेनिं कृण्। यत्किश्चासौ मनसा यचं वाचा। यज्ञैर्जुहोति यज्जंषा हिवर्भिः॥

तन्मृत्युर्निर्ऋंत्या संविदानः। पुरादिष्टादाहुंतीरस्य हन्तु। यातुधाना निर्ऋंतिरादुरक्षः। ते अस्य घ्रन्त्वनृतेन सत्यम्। इन्द्रेषिता आज्यंमस्य मथ्नन्तु। मा तथ्समृद्धि यद्सौ क्रोतिं। हन्मिं तेऽहं कृत॰ ह्विः। यो में घोरमचींकृतः। अपाँश्चौ त उभौ बाहू। अपंनह्याम्यास्यम्॥

अपं नह्यामि ते बाहू। अपं नह्याम्यास्यम्। अग्नेर्देवस्य ब्रह्मणा। सर्वं तेऽविधषं कृतम्। पुराऽमुष्यं वषद्भारात्। यज्ञं देवेषुं नस्कृधि। स्विष्टम्स्माकं भूयात्। माऽस्मान्प्रापन्नरांतयः। अन्तिं दूरे स्तो अग्ने। भ्रातृंव्यस्याभिदासंतः॥१४॥

वृषद्भारेण वज्रेण। कृत्या हिन्म कृतामहम्। यो मा नक्तं दिवां सायम्। प्रातश्चाह्नां निपीयंति। अद्या तिमंन्द्र वज्रेण। भातृंव्यं पादयामिस।

(तैत्तिरीयब्राह्मणे अष्टकम् – २/प्रश्नः – ५/अनुवाकः – १)

प्राणो रंक्षति विश्वमेजंत्। इर्यों भूत्वा बंहुधा बहूनिं। स इथ्सर्वं व्यानशे। यो देवो देवेषुं विभूरन्तः। आवृंदूदात् क्षेत्रियंध्वगद्वृषां। तमित्प्राणं मनुसोपं शिक्षत। अग्रंं देवानांमिदमंत्तु नो हुविः।

मनस्रितेदम्। भूतं भव्यं च गुप्यते। तिद्धे देवेष्वंग्रियम्॥ आ नं एतु पुरश्चरम्। सह देवैरिम हवम्। मनः श्रेयंसिश्रेयसि। कर्मन् यज्ञपंतिं दर्धत्। जुषतां मे वागिदः ह्विः। विराहेवी पुरोहिंता। हृव्यवाडनंपायिनी। ययां रूपाणि बहुधा वदंन्ति। पेशा रेसि देवाः पंरमे जुनित्रें। सा नों विराडनंपस्फुरन्ती॥ वाग्देवी जुंषतामिद हिवः। चक्षुंर्देवानां ज्योतिंरमृते न्यंक्तम्। अस्य विज्ञानांय बहुधा निधीयते। तस्यं सुम्नमंशीमहि। मा नों हासीद्विचक्षणम्। आयुरिन्नः प्रतीयिताम्। अनंन्धाश्चक्षुंषा वयम्। जीवा ज्योतिंरशीमहि। सुवुर्ज्योतिंरुतामृतम्। श्रोत्रेण भुद्रमुत र्शृंण्वन्ति स्त्यम्। श्रोत्रेण् वार्चं बहुधोद्यमानाम्। श्रोत्रेण् मोदंश्च महंश्च श्रूयते। श्रोत्रेण सर्वा दिशु आ शृंणोमि। येन प्राच्यां उत दंक्षिणा। प्रतीच्यैं दिशः शृण्वन्त्युंत्तरात्। तदिच्छ्रोत्रंं बहुधोद्यमानम्।

अरान्न नेमिः परि सर्वं बभूव॥

(तैत्तिरीयब्राह्मणे अष्टकम् – २/प्रश्नः – ७/अनुवाकः – ७)

सि ५ हे व्याघ्र उत या पृदांको। त्विषिरुग्नो ब्रांह्मणे सूर्ये या। इन्द्रं या देवी सुभगां जुजानं। सा न आगुन्वर्चसा संविदाना। या रांजुन्ये दुन्दुभावायंतायाम्। अश्वंस्य ऋन्द्ये पुरुषस्य मायो। इन्द्रं या देवी सुभगां जुजानं। सा न आगुन्वर्चसा संविदाना। या इन्द्रं या देवी सुभगां जजानं। सा न आगुन्वर्चसा संविदाना। रथें अक्षेषुं वृष्भस्य वाजें। वातें पूर्जन्ये वर्रुणस्य शुष्में। इन्द्रं या देवी सुभगां जजानं। सा न आगन्वर्चसा संविदाना। राडंसि विराडंसि।

हस्तिनिं द्वीपिनि या हिरंण्ये। त्विषिरश्वंषु पुरुषेषु गोषुं॥

सम्राडंसि स्वराडंसि। इन्द्रांय त्वा तेर्जस्वते तेर्जस्वन्तः श्रीणामि। इन्द्रांय त्वौजंस्वत् ओजंस्वन्तः श्रीणामि॥ इन्द्रांय त्वा पर्यस्वते पर्यस्वन्तः श्रीणामि। इन्द्रांय त्वाऽऽयुंष्मत

मे मुखम्ं। तेजंस्वच्छिरों अस्तु मे। तेजंस्वान् विश्वतंः प्रत्यङ्क्षाः तेजंसा सं पिपृग्धि मा। ओजोंऽसि। तत्ते प्र यंच्छामि॥ ओजंस्वदस्तु मे मुखम्ं। ओजंस्वच्छिरों अस्तु मे। ओजंस्वान् विश्वतंः प्रत्यङ्क्षाः। ओजंसा सं पिपृग्धि मा। पयोंऽसि। तत्ते प्र

आयुंष्मन्तः श्रीणामि। तेजोंऽसि। तत्ते प्र यंच्छामि। तेजंस्वदस्त्

विश्वतः प्रत्यञ्चा आजसा स । पपृग्य मा। पयाऽसा तत् प्र यंच्छामि। पयंस्वदस्तु मे मुखम्। पयंस्वच्छिरो अस्तु मे। पयंस्वान् विश्वतः प्रत्यञ्च। पयंसा सं पिपृग्धि मा॥ आयुरिस। तत्ते प्र यंच्छामि। आयुष्मदस्तु मे मुखम्। आयुष्मिच्छरो

अस्तु मे। आयुंष्मान् विश्वतः प्रत्यङ्कः। आयुंषा सं पिंपृग्धि मा। इममंग्न आयुंषे वर्चसे कृधि। प्रिय॰ रेतों वरुण सोम राजन्। मातेवासमा अदिते शर्म यच्छ। विश्वे देवा जरंदष्टिर्यथाऽसंत्॥ आयुंरसि विश्वायुंरसि। सर्वायुंरसि सर्वमायुंरसि। यतो वातो मनोजवाः। यतः क्षरंन्ति सिन्धंवः। तासाँ त्वा सर्वासाः रुचा। अभिषिश्रामि वर्चसा। समुद्र इंवासि गृह्मनाः। सोमं इवास्यदाभ्यः।

अग्निरिंव विश्वतः प्रत्यङ्गः। सूर्यं इव ज्योतिषा विभूः॥ अपां यो द्रवणे रसः। तमहमस्मा आमुष्यायणायं। तेजसे ब्रह्मवर्चसायं गृह्णामि। अपां य ऊर्मो रसः। तमहमस्मा

ब्रह्मवर्चेसाय गृह्णामे। अपा य ऊमी रसः। तम्हम्स्मा आंमुष्यायणायं। ओजंसे वीर्याय गृह्णामि। अपां यो मध्यतो रसः। तम्हम्स्मा तम्हम्स्मा आंमुष्यायणायं। [पृष्ट्यै प्रजनंनाय गृह्णामि। अपां यो यज्ञियो रसंः। तम्हम्स्मा आंमुष्यायणायं।] आयुंषे दीर्घायुत्वायं गृह्णामि॥

(तैत्तिरीयब्राह्मणे अष्टकम् - २/प्रश्नः - ८/अनुवाकः - ८)

अहमंस्मि प्रथम्जा ऋतस्यं। पूर्वं देवेभ्यां अमृतंस्य नाभिः। यो मा ददांति स इदेव माऽऽवाः। अहमन्नमन्नंमदन्तंमित्रा। पूर्वमुग्नेरिपं दहत्यन्नम्। यत्तौ हांसाते अहमुत्त्तरेषुं। व्यात्तंमस्य पृशवः सुजम्भम्। पश्यंन्ति धीराः प्रचंरन्ति पाकाः। जहाँम्यन्यन्न जंहाम्यन्यम्। अहमन्नं वश्मिचंरामि॥

स्मानमर्थं पर्येमि भुञ्जत्। को मामन्नं मनुष्यों दयेत। परांके अन्नं निहितं लोक एतत्। विश्वैद्वैः पितृभिर्गुप्तमन्नम्। यद्द्यतं लुप्यते यत्परोप्यते। शत्तमी सा तुनूमें बभूव। महान्तौ चुरू संकृद्दुग्धेनं पप्रौ। दिवं च पृश्चिं पृथिवीं चं साकम्। तथ्सम्पिबंन्तो न मिनन्ति वेधसंः। नैतद्भयो भवंति नो कनीयः॥

अन्नं प्राणमन्नमपानमांहुः। अन्नं मृत्युं तम् जीवातुंमाहुः। अन्नं ब्रह्माणों जरसं वदन्ति। अन्नंमाहुः प्रजनंनं प्रजानांम्। मोघमन्नं विन्दते अप्रंचेताः। सृत्यं ब्रंवीमि वध इथ्स तस्यं। नार्यमणं पुष्यंति नो सर्खायम्। केवंलाघो भवति केवलादी। अहं मेघः स्तनयन्वर्षन्नस्मि। मामंदन्त्यहमंदयन्यान्॥

अहर सद्मृतों भवामि। मदांदित्या अधि सर्वे तपन्ति।

॥ वाक्सूक्तम्॥

(तैत्तिरीयब्राह्मणे अष्टकम् - २/प्रश्नः - ४/अनुवाकः - ५९-६०)

देवीं वार्चमजनयन्त देवाः। तां विश्वरूपाः पृशवों वदन्ति। सा नों मुन्द्रेषमूर्जुं दुहाना। धेनुर्वागुस्मानुष् सुष्टुतैतुं॥६०॥

यद्वाग्वदंन्त्यविचेत्नानिं। राष्ट्रीं देवानांं निषसादं मन्द्रा। चतंस्र ऊर्जं दुदुहे पयार्रस। क्रं स्विदस्याः पर्मं जंगाम।

अनुन्तामन्तादिष् निर्मितां महीम्। यस्याँ देवा अंदधुर्भीजंनानि। एकाँक्षरां द्विपदा्र षद्वंदां च। वाचं देवा उपं जीवन्ति विश्वँ। वाचं देवा उपं जीवन्ति विश्वँ। वाचं गन्ध्वाः पृशवो मनुष्याः। वाचीमा विश्वा भुवनान्यर्पिता॥ माताऽमृतंस्य नाभिः। सा नों जुषाणोपं यज्ञमागाँत्। अवंन्ती देवी सुहवां मे अस्तु। यामृषंयो मन्नकृतों मनीषिणंः। अन्वैच्छं देवास्तपंसा श्रमेण। तान्देवीं वाच 🖁 हविषां यजामहे। सा नी दधातु सुकृतस्यं लोके। चत्वारि वाक्परिमिता पदानि॥ तानि विदुर्बाह्मणा ये मंनीषिणंः। गुहा त्रीणि निहिंता नेङ्गंयन्ति। तुरीयं वाचो मंनुष्यां वदन्ति।

॥श्रद्धा सूक्तम्॥

श्रद्धयाऽग्निः समिध्यते। श्रद्धयां विन्दते हविः। श्रद्धां भर्गस्य मूर्धिन। वचसा वेंदयामसि। प्रियः श्रंद्धे ददंतः। प्रियः श्रंद्धे दिदांसतः। प्रियं भोजेषु यज्वंसु॥

इदं मं उदितं कृंधि। यथां देवा असुरेषु। श्रद्धामुग्रेषुं चिकरे। एवं भोजेषु यज्वंसु। अस्माकंमुदितं कृधि। श्रद्धां देवा यजमानाः। वायुगोपा उपांसते। श्रद्धा १ ह्रंदय्यंया ८५ कूत्या। श्रद्धयां ह्यते हिनः। श्रद्धां प्रातर्हंवामहे॥

श्रुद्धां मुध्यन्दिनुं परिं। श्रुद्धाः सूर्यस्य निम्नुचिं। श्रद्धे श्रद्धांपयेह मा। श्रद्धा देवानिधे वस्ते। श्रद्धा विश्वमिदं जर्गत्। श्रद्धां कार्मस्य मातरम्। हविषां वर्धयामसि।

॥ ब्रह्मा सूक्तम्॥

ब्रह्मं जज्ञानं प्रंथमं पुरस्तांत्। वि सीमृतः सुरुचो वेन आंवः। स बुप्नियां उप मा अंस्य विष्ठाः॥६६॥

स्तश्च योनिमसंतश्च विवंः। पिता विराजांमृष्भो रंयीणाम्। अन्तरिक्षं विश्वरूप् आविवेश। तमकेरभ्यंचिन्त वृथ्सम्। ब्रह्म सन्तं ब्रह्मंणा वर्धयंन्तः। ब्रह्मं देवानंजनयत्। ब्रह्म विश्विमदं जगंत्। ब्रह्मंणः क्षत्रं निर्मितम्। ब्रह्मं ब्राह्मण आत्मनां। अन्तरंस्मित्रिमे लोकाः॥६७॥

अन्तर्विश्वमिदं जगंत्। ब्रह्मैव भूतानां ज्येष्ठम्। तेन कोंऽर्हित् स्पर्धितुम्। ब्रह्मेन्द्रेवास्त्रयंस्त्रि श्वत्। ब्रह्मेन्द्रप्रजापती। ब्रह्मेन् ह् विश्वां भूतानि। नावीवान्तः समाहिता। चतस्त्र आशाः प्रचरन्त्वग्नयः। इमं नो यज्ञं नयत् प्रजानन्। घृतं पिन्वंन्नजर्र स्वीरम्॥ ब्रह्मं समिद्धंवत्याहंतीनाम्।

॥गो-सूक्तम्॥

आ गावों अग्मत्रुत भुद्रमंत्रन्। सीदंन्तु गो्ष्ठे रुणयंन्त्वस्मे। प्रजावंतीः पुरुरूपां इह स्यः। इन्द्रांय पूर्वीरुषसो दुहांनाः। इन्द्रो यज्वंने पृण्ते चं शिक्षति। उपेद्दंदाति न स्वं मुंषायति। भूयोभूयो र्यिमिदंस्य वर्धयन्। अभिन्ने खिल्ले नि दंधाति देवयुम्। न ता नंशन्ति न दंभाति तस्करः। नैनां अमित्रो व्यथिरादंधरुषति।

न ता अर्वा रेणुकंकाटो अश्जुते। न सईस्कृत्त्रमुपं यन्ति ता अभि। उरुगायमभंयं तस्य ता अन्। गावो मर्त्यस्य वि चंरन्ति यज्वंनः॥ गावो भगो गाव इन्द्रों मे अच्छात्। गावः सोमंस्य प्रथमस्यं भृक्षः। इमा या गावः सजंनास् इन्द्रेः। इच्छामीद्धृदा मनंसा चिदिन्द्रम्ं। यूयं गांवो मेदयथा कृशिश्चेत्। अश्लीलिश्चेत्कृणुथा

सुप्रतीकम्। भुद्रं गृहं कृणुथ भद्रवाचः। बृहद्वो वयं उच्यते सुभासुं।

देवा इश्च याभिर्यजंते ददांति च। ज्योगित्ताभिः सचते गोपंतिः सह।

प्रजावंतीः सूयवंसर रिशन्तीः। शुद्धा अपः सुप्रपाणे पिबंन्तीः। मा वंः स्तेन ईशत् माऽघशर्रसः। परिं वो हेती रुद्रस्यं वृश्यात्। उपेदमुपपर्चनम्। आसु गोषूपंपृच्यताम्। उपंर्ष्भस्य रेतंसि। उपेन्द्र तवं वीर्यं॥ ता सूर्याचन्द्रमसां विश्वभृत्तंमा महत्। तेजो वसुंमद्राजतो दिवि।

सामौत्माना चरतः सामचारिणां। ययौर्द्वतं न मुमे जातुं देवयौः। उभावन्तौ परि यात् अर्म्यां। दिवो न रृष्ट्मी इस्तेनुतो व्यर्ण्वे। उभा भुंवन्ती भुवंना कृविक्रंत्। सूर्या न चन्द्रा चरतो हुतामंती। पतीं द्युमद्विश्वविदां उभा दिवः। सूर्या उभा चन्द्रमंसा विचक्षणा॥

विश्ववारा वरिवोभा वरेण्या। ता नोंऽवतं मित्मन्ता मिहंब्रता। विश्ववपरी प्रतरंणा तर्न्ता। सुवर्विदां दृशये भूरिरश्मी। सूर्या हि चन्द्रा वसुं त्वेषदंर्शता। मुनस्विनोभानुंचरतोनु सन्दिवम्। अस्य

श्रवों नद्यः सप्त बिंभ्रति। द्यावा क्षामां पृथिवी दंर्शतं वर्पुः। अस्मे सूर्याचन्द्रमसांऽभिचक्षें। श्रद्धेकर्मिन्द्र चरतो विचर्त्रम्॥ पूर्वापुरं चेरतो माययैतौ। शिशू क्रीडंन्तौ परि यातो अध्वरम्। विश्वान्यन्यो भुवनाऽभि चष्टैं। ऋतूनन्यो विदर्धज्ञायते पुनंः। हिरंण्यवर्णाः शुचंयः पावका यासुं जातः कश्यपो यास्विन्द्रंः। अग्निं या गर्भं दिधरे विरूपास्ता न आपः शङ् स्योना भवन्तु॥ यासार राजा वर्रुणो याति मध्ये सत्यानृते अवपश्यं जनानाम्। मधुश्चतः श्चंयो याः पांवकास्ता न आपः शङ् स्योना भवन्तु॥ यासाँ देवा दिवि कृण्वन्ति भक्षं या अन्तरिक्षे बहुधा भवन्ति। याः पृथिवीं पर्यसोन्दन्तिं शुक्रास्ता न आपः शङ् स्योना भवन्तु॥ शिवेनं मा चक्षुंषा पश्यताऽऽपः शिवयां तनुवोपं स्पृशत त्वचं मे। सर्वारं

अग्नी १ रंफ्सुषदों हुवे वो मिय् वर्चो बलमोजो नि धंत्त॥ आपों भुद्रा घृतिमदापं आसुर्ग्नीषोमौ बिभ्रत्याप इत्ताः। तीव्रो रसों मधुपृचांमरङ्गम आ माँ प्राणेनं सह वर्च सागन्॥ आदित्पंश्याम्युत वां शृणोम्यामा घोषों गच्छति वाङ् नं आसाम्।

नासंदासीन्नो सदांसीत्त्दानीम्। नासीद्रजो नो व्योमा पुरो यत्। किमावंरीवः कुह् कस्य शर्मन्॥

मन्येंभेजानो अमृतंस्य तर्हि हिरंण्यवर्णा अतृपं यदावंः॥

आसीत्प्रकेतः। आनींदवातः स्वधया तदेकम्। तस्माँद्धान्यं न प्रः किश्चनासं। तमं आसीत्तमंसा गूढमग्रे प्रकेतम्। सृ्तिलः सर्वमा इदम्। तुच्छेनाभ्वपिहितं यदासीत्। तमंसुस्तन्महिना जायुतैकम्। कामुस्तदग्रे समवर्तृताधि॥

मनेसो रेतः प्रथमं यदासीत्। सतो बन्धुमसंति निरंविन्दन्।

अम्भः किर्मासीद्गहेनं गभीरम्। न मृत्युरमृतं तर्हि न। रात्रिया अह्नं

हृदि प्रतीष्यां क्वयों मनीषा। तिर्श्वीनो वितंतो र्श्मिरेषाम्। अधः स्विंदासी(३)दुपिरं स्विदासी(३)त्। रेतोधा आंसन्मिह्मानं आसन्। स्वधा अवस्तात्प्रयंतिः प्रस्तात्। को अद्धा वेंद् क इह प्र वोचत्। कृत आजाता कृतं इयं विसृष्टिः। अवांग्देवा अस्य विसर्जनाय॥

अथा को वेंद्र यतं आब्भूवं। इयं विसृष्टियंतं आब्भूवं। यदिं वा द्धे यदिं वा न। यो अस्याध्यंक्षः पर्मे व्योमन्। सो अङ्ग वेंद्र यदिं वा न वेदं। किङ्स्विद्वनङ्क उस वृक्ष आंसीत्। यतो द्यावांपृथिवी निष्टतक्षुः। मनीषिणो मनसा पृच्छतेदुतत्। यदध्यतिष्ठद्भवनानि

यतो द्यावांपृथिवी निष्टतृक्षुः। मनीषिणो मनस्मा विब्रंवीमि वः। ब्रह्माध्यतिष्ठद्भुवंनानि धारयन्। प्रातर्ग्निं प्रातिरन्द्र हवामहे। प्रातिर्मित्रावरुणा प्रातर्शिनाः। प्रातर्भगं पूषणं ब्रह्मणस्पतिमः। प्रातः सोमंमुत रुद्र हुवेम। प्रातर्जितं भगमुग्र हुवेम। वयं

धारयन्। ब्रह्म वनं ब्रह्म स वृक्ष आंसीत्॥

पुत्रमदितेर्यो विधर्ता। आध्रिश्चद्यं मन्यंमानस्तुरिश्चेत्॥

राजां चिद्यं भगंं भृक्षीत्याहं। भग् प्रणेतुर्भग् सत्यंराधः। भगेमां धियमुदंव ददंन्नः। भग् प्र णों जनय गोभिरश्वैः। भग् प्र नृभिर्नृवन्तः स्याम। उतदानीं भगवन्तः स्याम। उत प्रपित्व उत मध्ये अह्नाम। उतोदिता मघवन्थ्सूर्यस्य। व्यं देवाना समृतौ स्याम। भगं पृव भगंवा अस्तु देवाः॥

तेनं वयं भगवन्तः स्याम। तं त्वां भगु सर्व इञ्जोहवीमि। स नों भग पुर एता भंवेह। समध्वरायोषसों नमन्त। दृधिकावेव शुचंये पदायं। अर्वाचीनं वसुविदं भगं नः। रथंमिवाश्वां वाजिन आवंहन्तु। अश्वांवतीर्गोमंतीनं उषासंः। वीरवंतीः सदंमुच्छन्तु भृद्राः। घृतं दुहांना विश्वतः प्रपीनाः। यूयं पांत स्वस्तिभिः सदां नः॥

॥ नक्षत्रसूक्तम् ॥

(तैत्तिरीय ब्राह्मणे अष्टकम् - ३/प्रश्नः - १)

(तैत्तिरीय संहितायां काण्डम् – ३/प्रपाठकः – ५/अनुवाकः –१)

अग्निर्नः पातु कृत्तिंकाः। नक्षेत्रं देविमिन्द्रियम्। इदमांसां विचक्षणम्। ह्विरासं जुंहोतन। यस्य भान्ति रूश्मयो यस्यं केतवंः। यस्येमा विश्वा भुवंनानि सर्वां। स कृत्तिंकाभिर्भिसंवसांनः। अग्निर्नो देवः सुंविते देधातु॥१॥

प्रजापंते रोहिणी वेंतु पत्नीं। विश्वरूपा बृह्ती चित्रभांनुः। सा नों युज्ञस्यं सुविते दंधातु। यथा जीवेंम श्ररदः सवींराः। रोहिणी देव्युदंगात्पुरस्तात्। विश्वां रूपाणिं प्रतिमोदंमाना। प्रजापंति श् ह्विषां वर्धयंन्ती। प्रिया देवानामुपंयातु युज्ञम्॥२॥ सोमो राजां मृगशीर्षेण आगन्ं। शिवं नक्षंत्रं प्रियमंस्य धामं।

आप्यार्यमानो बहुधा जनेषु। रेतः प्रजां यजमाने दधातु। यत्ते नक्षेत्रं मृगशीर्षमस्ति। प्रिय॰ राजन् प्रियतमं प्रियाणाम्। तस्मै ते सोम ह्विषां विधेम। शं नं एधि द्विपदे शं चतुष्पदे॥३॥ आर्द्रयां रुद्रः प्रथमा न एति। श्रेष्ठों देवानां पतिरिष्ट्रियानाम्।

नक्षंत्रमस्य ह्विषां विधेम। मा नः प्रजार रीरिष्नात वीरान्।
हेती रुद्रस्य परि णो वृणक्तु। आद्र्रा नक्षंत्रं जुषतार ह्विनः।
प्रमुश्रमानौ दुरितानि विश्वां। अपाघशर सन्नुदतामरांतिम्॥४॥
पुनर्नो देव्यदिंतिः स्पृणोतु। पुनर्वसू नः पुनरेतां यज्ञम्। पुनर्नो
देवा अभियन्तु सर्वें। पुनः पुनर्वो ह्विषां यजामः। एवा न
देव्यदिंतिरन्वा। विश्वंस्य भूत्री जर्गतः प्रतिष्ठा। पुनर्वसू ह्विषां

वर्धयंन्ती। प्रियं देवानामप्येतु पार्थः॥५॥ बृह्स्पतिः प्रथमं जायंमानः। तिष्यं नक्षंत्रम्भि सम्बंभूव। श्रेष्ठां देवानां पृतंनासु जिष्णुः। दिशोऽनु सर्वा अभयं नो अस्तु। तिष्यः पुरस्तांदुत मध्यतो नंः। बृहस्पतिनीः परि पातु पृश्चात्। बार्धेतां द्वेषो अभयं कृणुताम्। सुवीर्यस्य पतंयः स्याम॥६॥

इद॰ स्पेंभ्यों ह्विरंस्तु जुष्टम्ँ। आश्रेषा येषांमनुयन्ति चेतः। ये अन्तरिक्षं पृथिवीं क्षियन्ति। ते नः स्पांसो हवमार्गमिष्ठाः। ये रोचने सूर्यस्यापि स्पाः। ये दिवंं देवीमनुं स्श्चरंन्ति। येषांमाश्रेषा अनुयन्ति कामम्। तेभ्यः स्पेंभ्यो मधुंमज्जहोमि॥७॥

उपहुताः पितरो ये मघासुं। मनोजवसः सुकृतः सुकृत्याः। ते नो

नक्षेत्रे हवमार्गमिष्ठाः। स्वधाभिर्यज्ञं प्रयंतं जुषन्ताम्। ये अग्निद्ग्धा येऽनंग्निदग्धाः। येऽमुं लोकं पितरंः क्षियन्तिं। याः श्चं विद्य याः उं च न प्रविद्या मधास् यज्ञः सुकृतं जुषन्ताम्॥८॥ गवां पितः फल्गुंनीनामिस् त्वम्। तद्र्यमन्वरुणिमत्र चारुं। तं त्वां वयः सिन्तारः सनीनाम्। जीवा जीवंन्तमुप् संविंशेम। येनेमा विश्वा भुवंनािन सिक्षिता। यस्यं देवा अनु सुं यन्ति चेतः। अर्थमा

राजाऽजर्स्तुविष्मान्। फल्गुंनीनामृष्भो रोरवीति॥१॥ श्रेष्ठों देवानां भगवो भगासि। तत्त्वां विदुः फल्गुंनीस्तस्यं वित्तात्। अस्मभ्यं क्षत्रम्जर्रं सुवीर्यम्। गोमदर्श्ववदुप् सन्नुंदेह। भगों ह दाता भग इत्प्रंदाता। भगों देवीः फल्गुंनीरा विवेश। भगस्येत्तं प्रंस्वं गंमेम। यत्रं देवैः संधुमादं मदेम॥१०॥

आयांतु देवः संवितोपंयातु। हिर्ण्ययेन सुवृता रथेन। वहुन् हस्तर् सुभगं विद्यनापंसम्। प्रयच्छंन्तुं पपुंरिं पुण्यमच्छं। हस्तः प्रयंच्छत्वमृतं वसीयः। दक्षिणेन् प्रतिंगृभ्णीम एनत्। दातारंमुद्य संविता विदेय। यो नो हस्ताय प्रसुवाति युज्ञम्॥११॥

त्वष्टा नक्षंत्रम्भ्यंति चित्राम्। सुभ र संसं युव्ति र रोचंमानाम्। निवेशयंत्रमृतान्मर्त्या ईश्च। रूपाणि पिर्शन् भवंनानि विश्वां। तत्रस्त्वष्टा तदं चित्रा विचंष्टाम्। तत्रक्षंत्रं भूरिदा अंस्तु महाम्। तत्रः प्रजां वीरवंती र सनोतु। गोभिनीं अश्वैः समनक्तु युज्ञम्॥१२॥

वायुर्नक्षंत्रम्भ्येति निष्ट्याम्। तिग्मश्रंङ्गो वृष्भो रोरुवाणः। सुमीरयन् भुवना मात्रिश्वा। अप् द्वेषार्रसि नुदतामरातीः। तन्नो वायुस्तदु निष्ट्यां शृणोतु। तन्नक्षंत्रं भूरिदा अस्तु मह्यम्। तन्नो देवासो

अनुंजानन्तु कामम्ँ। यथा तरेंम दुरितानि विश्वां॥१३॥ दूरम्समच्छत्रंवो यन्तु भीताः। तदिंन्द्राग्नी कृणतां तद्विशांखे। तन्नों देवा अनुंमदन्तु युज्ञम्। पृश्चात् पुरस्तादभंयं नो अस्तु।

तन्नी देवा अनुमदन्तु युज्ञम्। पृश्चात् पुरस्तादभय नो अस्तु। नक्षंत्राणामधिपत्नी विशाखे। श्रेष्ठाविन्द्राग्नी भुवनस्य गोपौ। विषूचः शत्रूनप् बाधंमानौ। अप् क्षुधं नुदतामरांतिम्॥१४॥

पूर्णा पृश्चादुत पूर्णा पुरस्तांत्। उन्मध्यतः पौर्णमासी जिंगाय। तस्यां देवा अधि संवसंन्तः। उत्तमे नाकं इह मांदयन्ताम्। पृथ्वी सुवर्चा युवृतिः सजोषाः। पौर्णमास्युदंगाच्छोभंमाना। आप्याययंन्ती दुरितानि विश्वाः। उरुं दुहां यजमानाय युज्ञम्॥१५॥

ऋद्यास्मं हब्यैर्नमंसोपुसद्यं। मित्रं देवं मित्रुधेयं नो अस्तु।

अनूराधान् ह्विषां वर्धयंन्तः। शृतं जीवेम श्ररदः सवीराः। चित्रं नक्षत्रमुदंगात्पुरस्तात्। अनूराधास् इति यद्वदंन्ति। तन्मित्र एति पृथिभिर्देवयानैः। हिर्ण्ययैर्वितंतैर्न्तरिक्षे॥१६॥

इन्द्रौं ज्येष्ठामनु नक्षंत्रमेति। यस्मिन्वृत्रं वृत्रुतूर्ये तुतारं।

तस्मिन्वयम्मृतं दुहांनाः। क्षुधं तरम् दुरितिं दुरिष्टिम्। पुर्न्द्रायं वृष्भायं धृष्णवें। अषांढाय् सहंमानाय मीदुषें। इन्द्राय ज्येष्ठा मधुमद्दुहांना। उरुं कृणोतु यजमानाय लोकम्॥१७॥
मूलं प्रजां वीरवंतीं विदेय। पराँच्येतु निर्ऋतिः पराचा। गोभिनंक्षेत्रं

मूल प्रजा बारवता विदय। पराच्यतु निर्ऋातः पराचा। गाभिनक्षत्र पशुभिः समक्तम्। अहंभूयाद्यजमानाय मह्यम्। अहंनी अद्य सुंविते देधातु। मूलं नक्षेत्रमिति यद्वदंन्ति। परांचीं वाचा निर्ऋतिं नुदामि। शिवं प्रजायें शिवमंस्तु मह्यम्॥१८॥

या दिव्या आपः पर्यसा सम्बभूवः। या अन्तरिक्ष उत पार्थिवीर्याः। यासामषाढा अनुयन्ति कामम्। ता न आपः शः स्योना भवन्तु। याश्च कूप्या याश्च नाद्याः समुद्रियाः। याश्च वेशन्तीरुत प्रांसचीर्याः। यासामषाढा मधुं भृक्षयंन्ति। ता न आपः शः स्योना भवन्तु॥१९॥ तन्नो विश्वे उपं शृणवन्तु देवाः। तदंषाढा अभिसंयंन्तु यज्ञम्।

तन्नक्षेत्रं प्रथतां प्रशुभ्यः। कृषिर्वृष्टिर्यज्ञमानाय कल्पताम्। शुभ्राः कन्यां युवृतयः सुपेशंसः। कर्मकृतः सुकृतों वीर्यावतीः। विश्वांन् देवान् हविषां वर्धयन्तीः। अषाढाः काममुपं यान्तु यज्ञम्॥२०॥

यस्मिन् ब्रह्माऽभ्यजंयथ्सर्वमेतत्। अमुं चं लोकमिदमूं च सर्वम्। तन्नो नक्षंत्रमभिजिद्विजित्यं। श्रियंं दधात्वहृंणीयमानम्। उभौ लोकौ ब्रह्मणा सञ्जितेमो। तन्नो नक्षंत्रमभिजिद्विचंष्टाम्। तस्मिन्वयं पृतेनाः सञ्जयम। तन्नो देवासो अनुंजानन्तु कामम्॥२१॥

शृण्वन्तिं श्रोणाम्मृतंस्य गोपाम्। पुण्यांमस्या उपंश्णोमि वाचम्ं। मृहीं देवीं विष्णुंपत्नीमजूर्याम्। प्रतीचींमेना हिवषां यजामः। त्रेधा विष्णुंरुरुगायो विचंक्रमे। मृहीं दिवंं पृथिवीम्न्तिरक्षम्। तच्छ्रोणैति श्रवं इच्छमाना। पुण्यु श्लोकं यजमानाय कृण्वती॥२२॥

अष्टौ देवा वसंवः सोम्यासंः। चतंस्रो देवीर्जराः श्रविष्ठाः। ते यृज्ञं पान्तु रजंसः प्रस्तात्। संवृथ्सरीणंम्मृत ई स्वृस्ति। यृज्ञं नंः पान्तु वसंवः पुरस्तात्। दृक्षिणतोऽभियंन्तु श्रविष्ठाः। पुण्यं नक्षंत्रम्भि संविशाम। मा नो अरातिर्घश्र्साऽगन्॥२३॥

क्षत्रस्य राजा वर्रुणोऽधिराजः। नक्षत्राणाः श्वतिभिष्ववसिष्ठः। तौ देवेभ्यः कृणुतो दीर्घमायुः। श्वतः सहस्रां भेषजानि धत्तः। यज्ञं नो राजा वर्रुण उपयातु। तन्नो विश्वे अभि संयन्तु देवाः। तन्नो नक्षत्रः श्वतिभिष्यजुषाणम्। दीर्घमायुः प्रतिरद्भेषजानि॥२४॥

अज एकंपादुदंगात्पुरस्तांत्। विश्वां भूतानिं प्रति मोदंमानः। तस्यं देवाः प्रंस्वं यंन्ति सर्वें। प्रोष्ठपदासों अमृतंस्य गोपाः। विभ्राजमानः समिधान उग्रः। आऽन्तरिक्षमरुहृदगुन्द्याम्। तर सूर्यं देवम्जमेकंपादम्। प्रोष्ठपदासो अनुंयन्ति सर्वे॥२५॥ अहिं बुंध्रियः प्रथंमान एति। श्रेष्ठों देवानांमुत मानुंषाणाम्। तं ब्राँह्मणाः सोम्पाः सोम्यासंः। प्रोष्ठपदासों अभि रंक्षन्ति सर्वें। चत्वार् एकंम्भि कर्म देवाः। प्रोष्ठपदास् इति यान् वदंन्ति। ते बुंध्रियं परिषद्यः स्तुवन्तः। अहिरं रक्षन्ति नमंसोप्सद्यं॥२६॥ पूषा रेवत्यन्वेति पन्थांम्। पृष्टिपतीं पशुपा वाजंबस्त्यो। इमानि ह्व्या प्रयंता जुषाणा। सुगैर्नो यानैरुपंयातां यज्ञम्। क्षुद्रान् पृश्न् रक्षत् रेवतीं नः। गावों नो अश्वार् अन्वेतु पूषा। अन्नर् रक्षन्तौ बहुधा विरूपम्। वाजर् सनुतां यजंमानाय यज्ञम्॥२७॥

तद्धिनांवश्वयुजोपंयाताम्। शुभुङ्गमिष्ठौ सुयमेभिरश्वैः। स्वं नक्षंत्र १ हृविषा यजंन्तौ। मध्या सम्पृंक्तौ यजंषा समंक्तौ। यो देवानां भिषजौ हव्यवाहौ। विश्वंस्य दूतावमृतंस्य गोपौ। तौ नक्षंत्रं जुजुषाणोपंयाताम्। नमोऽश्विभ्यां कृणुमोऽश्वयुग्भ्याम्॥२८॥ अपं पाप्मानं भरंणीर्भरन्तु। तद्यमो राजा भगंवान् विचंष्टाम्। लोकस्य राजां मह्तो महान् हि। सुगं नः पन्थामभयं कृणोतु। यस्मिन्नक्षंत्रे यम एति राजां। यस्मिन्नेनम्भ्यषिश्चन्त देवाः। तदंस्य चित्र १ हृविषां यजाम। अपं पाप्मानं भरंणीर्भरन्तु॥२९॥

निवेशनी सङ्गर्मनी वसूनां विश्वां रूपाणि वसून्यावेशयन्ती।

सहस्रपोष १ सुभगा रराणा सा न आगुन्वर्चसा संविदाना॥ यत्ते देवा अदेधुर्भाग्धेयममावास्ये संवसंन्तो महित्वा। सा नो यज्ञं पिंपृहि विश्ववारे र्यिं नो धेहि सुभगे सुवीरम्॥३०॥

क्षिक्षकः
नवों नवो भवति जायंमानोऽह्रां केतुरुषसांमेत्यग्रें। भागं देवेभ्यो

विदंधात्यायन् प्रचन्द्रमाँस्तिरति दीर्घमायुः॥ यमादित्या अश्शुमाँप्याययंन्ति यमक्षितमक्षितयः पिबंन्ति। तेनं नो

यमादित्या अर्शुमाप्याययान्त् यमाक्षत्माक्षतयः ।पबान्ता तन ना राजा वर्रुणो बृह्स्पतिरा प्याययन्तु भुवनस्य गोपाः॥

ये विरूपे समनसा संव्ययंन्ती। समानं तन्तुं परितात्नातै। विभू प्रभू अनुभू विश्वतो हुवे। ते नो नक्षेत्रे हवमार्गमेतम्। वयं देवी ब्रह्मणा संविदानाः। सुरत्नांसो देववीतिं दधांनाः। अहोरात्रे ह्विषां वर्धयंन्तः। अति पाप्मानमितिमुक्त्यागमेम। प्रत्युंवदृश्यायती। व्युच्छन्तीं दुहिता दिवः। अपो मही वृंणुते चक्षुंषा। तमो ज्योतिष्कृणोति सूनरीं। उदुस्त्रियाः सचते सूर्यः। सचां उद्यन्नक्षंत्रमर्चिमत्। तवेदुंषो व्युषि सूर्यस्य च। सं भक्तेनं गमेमहि।

तन्नो नक्षेत्रमर्चिमत्। भानुमत्तेजं उचरेत्। उपयज्ञमिहागमत्। प्र नक्षेत्राय देवायं। इन्द्रायेन्दु रे हवामहे। स नेः सिवता सुंवथ्सिनम्। पुष्टिदां वीरवंत्तमम्। उदुत्यं जातवेदसं देवं वहन्ति केतवेः। दृशे विश्वांय सूर्यम्। चित्रं देवानामुदंगादनीकं चक्षुंर्मित्रस्य वर्रुणस्याग्नेः। आऽप्रा द्यावां पृथिवी अन्तरिक्षः सूर्यं आत्मा जगंतस्तस्थुषंश्च।

आदितिर्न उरुष्यत्विदितः शर्म यच्छत्। अदितिः पात्वश्हंसः। महीमूषु मातरशं सुव्रतानामृतस्य पत्नीमवंसे हुवेम। तुविक्षत्राम् जरंन्ती सुशर्माण्मिदितिश सुप्रणीतिम्। इदं विष्णुर्विचंक्रमे त्रेधा निदंधे पदम्। समूढमस्य पाश्सुरे।

प्रतिद्विष्णुंः स्तवते वीर्याय। मृगो न भीमः कुंचरो गिरिष्ठाः। यस्योरुषुं त्रिषु विक्रमणेषु। अधिक्षियन्ति भुवनानि विश्वा। अग्निर्मूर्धा दिवः कुकुत्पतिः पृथिव्या अयम्। अपार रेतारेसि जिन्वति। भुवो यज्ञस्य रजंसश्च नेता यत्रांनियुद्धिः सचंसे शिवाभिः। दिवि मूर्धानं दिधषे सुवर्षां जिह्वामंग्ने चकृषे हव्यवाहम्। अनुनोऽद्यानुंमितर्यज्ञं देवेषुं मन्यताम्। अग्निश्चं हव्यवाहंनो भवंतां दाशुषे मयः। अन्विदंनुमते त्वं मन्यांसै

हव्यवाहम्। अनुनोऽद्यानुंमितर्युज्ञं देवेषुं मन्यताम्। अग्निश्चं हव्यवाहनो भवंतां दाशुषे मयः। अन्विदंनुमते त्वं मन्यांसै शं चं नः कृधि। ऋत्वे दक्षांय नोहि नु प्रण् आयूर्रेषि तारिषः। ह्व्यवाहंमिभमातिषाहम्। रक्षोहणं पृतंनासु जिष्णुम्। ज्योतिष्मन्तं दीद्यंतं पुरिन्धम्। अग्निः स्विष्टकृतमाहुंवेम। स्विष्टमग्ने अभितत्पृंणाहि। विश्वां देव पृतंना अभिष्य। उरुं नः पन्थां प्रदिशन्विभाहि। ज्योतिष्मद्धेह्यजरं न आयुंः॥ अग्नये स्वाहा कृतिंकाभ्यः स्वाहां।

स्वाहा भूँत्यै स्वाहा प्रजाँत्यै स्वाहाँ। बृहस्पतंये स्वाहां तिष्यांय स्वाहाँ।

सर्पेभ्यः स्वाहाँ ऽऽश्रेषाभ्यः स्वाहाँ।

स्वाहांऽनघाभ्यः स्वाहांऽगदाभ्यः।

अर्युम्णे स्वाहा फल्गुंनीभ्या्ड् स्वाहाँ।

ब्रह्मवर्चसाय स्वाहाँ।

दन्दशूकैभ्यः स्वाहाँ।

पितृभ्यः स्वाहां मघाभ्यः।

स्वाहांऽरुन्धतीभ्यः स्वाहां।

39

ज्येष्ठ्याय स्वाहाऽभिजित्ये स्वाहाँ प्रजापंतये स्वाहा मूलांय स्वाहाँ। प्रजाये स्वाहाँ। अद्भाः स्वाहांऽषाढाभ्यः स्वाहाँ। समुद्राय स्वाहा कामांय स्वाहाँ।

नक्षत्रसूक्तम् अभिजिंत्यै स्वाहाँ। विश्वेभ्यो देवेभ्यः स्वाहांऽषाढाभ्यः स्वाहां। अनपजय्याय स्वाहा जित्यै स्वाहाँ। ब्रह्मणे स्वाहांऽभिजिते स्वाहां। ब्रह्मलोकाय स्वाहाऽभिजित्यै स्वाहाँ। विष्णंवे स्वाहाँ श्रोणायै स्वाहाँ। श्लोकांय स्वाहां श्रुताय स्वाहां। वस्भ्यः स्वाहा श्रविष्ठाभ्यः स्वाहा। अग्रांयु स्वाहा परींत्यै स्वाहाँ। वर्रणायु स्वाहां शतिभंषजे स्वाहां। भेषजेभ्यः स्वाहाँ। अजायैकपदे स्वाहाँ प्रोष्ठपदेभ्यः स्वाहाँ। तेर्जसे स्वाहाँ ब्रह्मवर्चसाय स्वाहाँ। अहंये बुध्नियांय स्वाहाँ प्रोष्ठपुदेभ्यः स्वाहाँ। प्रतिष्ठायै स्वाहाँ। पूष्णे स्वाहां रेवत्यै स्वाहां। पशुभ्यः स्वाहाँ। अश्विभ्या इस्वाहाँ ऽश्वयुग्भ्या इस्वाहाँ। श्रोत्रांय स्वाहा श्रुत्ये स्वाहां। यमाय स्वाहांऽपभरणीभ्यः स्वाहाँ। राज्याय स्वाहाऽभिजित्यै स्वाहाँ।

अमावास्यांये स्वाहा कामांय स्वाहाऽऽगंत्ये स्वाहाँ। चन्द्रमंसे स्वाहाँ प्रतीदृश्यांये स्वाहाँ। अहोरात्रेभ्यः स्वाहाँऽर्धमासेभ्यः स्वाहाँ। मासेभ्यः स्वाहर्तुभ्यः स्वाहाँ। संवथ्सराय स्वाहाँ। अहे स्वाहा रात्रिये स्वाहाँ।

अतिमृत्त्वै स्वाहाँ। उषमे स्वाहा व्यृष्ट्ये स्वाहाँ। व्यूषुष्ये स्वाहाँ व्युच्छन्त्ये स्वाहाँ। व्यृषाये स्वाहाँ। नक्षंत्राय स्वाहोंदेष्यते स्वाहाँ।

उद्यते स्वाहोदिंताय स्वाहां।

हरंसे स्वाहा भरंसे स्वाहाँ। भ्राजसे स्वाहा तेजंसे स्वाहाँ। तपंसे स्वाहाँ ब्रह्मवर्चसाय स्वाहाँ। सूर्याय स्वाहा नक्षेत्रभ्यः स्वाहाँ। प्रतिष्ठायै स्वाहाँ।

अदित्ये स्वाहाँ प्रतिष्ठाये स्वाहाँ। विष्णंवे स्वाहां युज्ञाय स्वाहाँ। प्रतिष्ठाये स्वाहाँ॥ नक्षत्रसूक्तम्

दिधिकाव्यणों अकारिषं जिष्णोरश्वंस्य वाजिनः। सुरिभ नो मुखांकरत प्रण आयुर्धिष तारिषत॥ आपो हि ष्ठा मंयो भुवस्तानं ऊर्जे दंधातन। महेरणांय चक्षंसे॥

यो वंः शिवतंमो रसस्तस्यं भाजयतेह नंः। उशतीरिंव मातरंः॥ तस्मा अरं गमाम वो यस्य क्षयांय जिन्वंथ। आपों जनयंथा च नः॥

उद्तमं वेरुणपाशेमस्मदवोधमं विमध्यमः श्रेथाय। अथो वयमादित्यव्रते तवानांगसो अदितये स्याम। अस्तंभ्राद् द्यामृष्भो अन्तरिक्षमिमीत वरिमाणं पृथिव्या आसींदद्विश्वा भुवंनानि सम्राङ्गिश्वेत्तानि वर्रुणस्य व्रतानि।

यत्किं चेदं वंरुण दैव्ये जनेभिद्रोहं मनुष्यांश्वरांमसि। अचित्तीयत्तव धर्मा युयोपिम मा नस्तस्मादेनंसो देव रीरिषः॥

कित्वासो यद्रिरिपुर्नदीवि यद्वां घा सत्यम्त यं न विद्म। सर्वाताविष्यं शिथिरेवं देवाथां ते स्याम वरुण प्रियासंः॥

अवं ते हेडों वरुण नमोभिरवंयज्ञेभिरीमहे हविर्भिः। क्षयंत्रस्मभ्यंमसुरप्रचेतो राजन्नेना रसिशिश्रयः कृतानिं॥

तत्त्वां यामि ब्रह्मंणा वन्दंमानस्तदाशांस्ते यजंमानो हविर्भिः। अहेंडमानो वरुणेह बोध्युर्रुशरस मा न आयुः प्रमोंषीः॥

या गर्भं दिधरे विरूपास्ता न आपः शङ् स्योना भवन्तु॥ यासार राजा वर्रुणो याति मध्ये सत्यानृते अवपश्यं जनानाम्। मृधुश्चतः शुचंयो याः पांवकास्ता न आपः शङ् स्योना भंवन्तु॥ यासां देवा दिवि कृण्वन्ति मुक्षं या अन्तरिक्षे बहुधा भवन्ति। याः पृंथिवीं पर्यसोन्दन्तिं शुक्रास्ता न आपः शङ् स्योना भंवन्तु॥ शिवेनं मा चक्षुंषा पश्यताऽऽपः शिवयां तनुवोपं स्पृशत त्वचं मे। सर्वारं अग्नी र रंफ्सुषदों हुवे वो मिय वर्ची बलुमोजो नि धंत्त॥

पर्वमानः सुवर्जनंः। पुवित्रेण विचेषणिः। यः पोता स पुनातु मा। पुनन्तुं मा देवजुनाः। पुनन्तु मनेवो धिया। पुनन्तु विश्वं आयवंः। जातंवेदः पवित्रंवत्। पवित्रंण पुनाहि मा। शुक्रेणं देवदीद्यंत्। अग्ने ऋत्वा ऋतू रर्नु। यत्ते पवित्रमर्चिषि। अग्ने वितंतमन्तुरा। ब्रह्म तेनं पुनीमहे। उभाभ्यां देवसवितः। पुवित्रेण स्वेनं च। इदं ब्रह्मं पुनीमहे। वैश्वदेवी पुनती देव्यागाँत्। यस्यै बह्वीस्तनुवो वीतपृष्ठाः। तया मदन्तः सधमाद्येषु। वयः स्याम पतंयो रयीणाम्। वैश्वानरो रश्मिभिर्मा पुनातु। वातंः प्राणेनेषिरो मंयो भूः। द्यावापृथिवी पर्यसा पर्योभिः। ऋतावरी युज्ञिये मा पुनीताम्। बृहद्भिः सवितस्तृभिः। वर्षिष्ठैर्देवमन्मभिः। अग्ने दक्षैः पुनाहि मा। येनं देवा अपुनत। येनाऽऽपों दिव्यं कर्शः। तेनं

दिव्येन ब्रह्मणा। इदं ब्रह्मं पुनीमहे। यः पांवमानीरध्येतिं। ऋषिभिः

सम्भृत र रसम्। सर्व र स पूतमंश्राति। स्वदितं मांतरिश्वंना। पावमानीर्यो अध्येतिं। ऋषिंभिः सम्भृंत र रसम्। तस्मै सरंस्वती दुहे। क्षीर सर्पिर्मधूंदकम्॥ पावमानीः स्वस्त्ययंनीः। सुदुघाहि पर्यस्वतीः। ऋषिभिः सम्भृंतो रसः। ब्राह्मणेष्वमृतर् हितम्। पावमानीर्दिशन्तु नः। इमं लोकमथों अमुम्। कामान्थ्समेर्धयन्तु नः। देवीर्देवैः समाभृताः। पावमानीः स्वस्त्ययंनीः। सुद्घाहि घृंतश्चर्तः। ऋषिभिः सम्भृंतो रसः। ब्राह्मणेष्वमृत र हितम्। येनं देवाः पवित्रेण। आत्मानं पुनते सदाः। तेनं सहस्रंधारेण। पावमान्यः पुंनन्तु मा। प्राजापत्यं पवित्रम्। शतोद्यांम हिरण्मयम्। तेनं ब्रह्म विदों वयम्। पूर्तं ब्रह्मं पुनीमहे। इन्द्रंः सुनीती सहमां पुनातु। सोमः स्वस्त्या वर्रुणः समीच्यां। यमो राजां प्रमृणाभिः पुनातु मा। जातवेदा मोर्जयंन्त्या पुनातु। भूर्भुवः सुर्वः। तच्छं योरावृंणीमहे। गातुं यज्ञायं। गातुं यज्ञपंतये। दैवीः स्वस्तिरंस्तु नः। स्वस्तिर्मानुषेभ्यः। ऊर्ध्वं जिंगातु भेषजम्। शं नो अस्तु द्विपदें।

शं चर्तुष्पदे। ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥ नमो ब्रह्मणे नमो अस्त्वग्नये नमेः पृथिव्यै नम् ओषंधीभ्यः। नमों बाचे नमों बाचस्पतंये विष्णंवे बृह्ते करोमि॥ ॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥प्रोक्षण मन्त्राः॥

आपो हि ष्ठा मंयो भुवस्ता नं ऊर्जे दंधातन। महरणाय चक्षंसे। यो वेः शिवतमो रसस्तस्यं भाजयतेह नंः। उशतीरिव मातरंः। तस्मा अरं गमाम वो यस्य क्षयांय जिन्वंथ। आपो जनयंथा च नः॥

देवस्यं त्वा सिवृतुः प्रस्वे। अश्विनौर्बाहुभ्याम्। पूष्णो हस्ताभ्याम्। अश्विनोर्भेषंज्येन। तेजंसे ब्रह्मवर्चसायाभिषिश्चामि॥ देवस्यं त्वा सिवृतुः प्रस्वे। अश्विनौर्बाहुभ्याम्। पूष्णो हस्ताभ्याम्। सर्रस्वत्ये भैषंज्येन। वीर्यायान्नाद्यायाभिषिश्चामि॥ देवस्यं त्वा सिवतः प्रस्वे। अश्विनौर्बाहभ्याम। पृष्णो हस्ताभ्याम।

देवस्यं त्वा सवितुः प्रंस्वे। अश्विनौर्बाहुभ्याम्। पूष्णो हस्ताभ्याम्। इन्द्रंस्येन्द्र्येणं। श्रिये यशंसे बलांयाभिषिश्चामि॥

देवस्यं त्वा सिवतुः प्रमिवैऽश्विनौर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्तौभ्या स् सर्रस्वत्ये वाचो यन्तुर्यन्नेणाग्नेस्त्वा साम्राज्येनाभिषिश्चामि॥

देवस्यं त्वा सिवृतुः प्रसिवेंऽिश्वनोंर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्या र सर्रस्वत्ये वाचो यन्तुर्यन्नेण बृह्स्पतेंस्त्वा साम्रांज्येनाभिषिश्चामि॥ द्रुपदादिव मुश्चंतु। द्रुपदादिवेन्मुंमुचानः। स्विन्नः स्नात्वी मलांदिव।

आपो वा इद॰ सर्वं विश्वां भूतान्यापः प्राणा वा आपः पृशव

पूतं पवित्रेणेवाज्यम्। आपः शुन्धन्तु मैनंसः।